

Základní informace o činnosti systému Českého úřadu bezpečnosti práce za rok 2001

Český úřad bezpečnosti práce (ČÚBP) je orgán státní správy a je podřízen Ministerstvu práce a sociálních věcí. Řídí činnost inspektorátů bezpečnosti práce (IBP) a organizací státního odborného dozoru (SOD), podílí se na výzkumu na úseku bezpečnosti práce a technických zařízení (BP a BTZ), rozhoduje o odvoláních proti opatřením inspektorátů bezpečnosti práce a plní úkoly státního odborného dozoru v případech, v nichž si to ze zvlášť důležitých celospolečenských důvodů vyhradí. V čele ČÚBP je předseda, kterého jmenuje a odvolává ministr práce a sociálních věcí.

Inspektoráty bezpečnosti práce jsou státní orgány, které vykonávají státní odborný dozor nad bezpečností práce a technických zařízení a nad dodržováním stanovených pracovních podmínek a plní další úkoly v této oblasti ve smyslu zákona č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů. V čele IBP jsou vedoucí inspektoři bezpečnosti práce, které jmenuje a odvolává ministr práce a sociálních věcí.

Institut technické inspekce Praha (ITI Praha) je organizací státního odborného dozoru. Provádí státní odborný dozor nad bezpečností vyhrazených technických zařízení, podává odborná a závazná stanoviska, ve stanovených případech provádí prohlídky, řídí a vyhodnocuje zkoušky vyhrazených technických zařízení (VTZ), ve stanovených případech prověřuje odbornou způsobilost organizací a podnikajících fyzických osob a vydává jim oprávnění, prověřuje odbornou způsobilost fyzických osob a vydává jim osvědčení. V čele ITI Praha je ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr práce a sociálních věcí.

Činnosti inspektorátů bezpečnosti práce

Základní úlohou státního odborného dozoru nad bezpečností práce je preventivní dohled nad dodržováním práva a jeho vymáhání v případech, kdy zaměstnavatel nebo jeho zaměstnanci nedodržují stanovené povinnosti vyplývající z předpisů k zajištění bezpečné práce. Další neméně důležitou úlohou je poskytování bezplatného poradenství a podávání podnětů a návrhů kompetentním orgánům státní správy k úpravám nebo změnám předpisů.

Zaměření dozorčí činnosti v roce 2001 vycházelo zejména z hledisek

- prevence rizik,
- ukazatelů pracovní úrazovosti,
- opakování pracovních úrazů ze stejných zdrojů a příčin.

Prověrky byly zaměřeny především na kontrolu plnění povinností zaměstnavatelů vyhledávat rizika, zjišťovat jejich příčiny a zdroje a přijímat opatření k jejich eliminaci. K zabezpečení prověrek podle stanovených kritérií stanovil ČÚBP v Programu činnosti ČÚBP na rok 2001 v oblasti dozoru celorepublikové dozorčí úkoly. V návaznosti na tento program zpracovaly své programy činnosti i IBP, které si dále zařadily své vlastní dozorčí úkoly.

Celorepublikové dozorčí úkoly stanovené ČÚBP:

- bezpečnost práce ve stavebnictví;
- bezpečnost elektrických zařízení v zemědělských a zahradnických objektech;
- bezpečnost strojů a zařízení v potravinářském průmyslu;
- bezpečnost elektrických zařízení používaných v kempech s karavany a na jejich parkovištích;
- bezpečnost práce v lisovnách plastů a pryže;
- bezpečnost zásobníků sypkých hmot;
- společná inspekce podle zákona č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky;
- bezpečnost provozu regálových zakladačů;
- bezpečnosti provozu jevištních technologických zařízení;
- dodržování stanovené pracovní doby v obchodních řetězcích;
- program „Bezpečný podnik“.

Součástí dozorů prováděných podle stanovených úkolů programu činnosti byla vždy:

- kontrola plnění základních povinností zaměstnavatelů;
- kontrola plnění povinností při poskytování osobních ochranných pracovních prostředků;
- kontrola plnění povinností při evidenci a registraci pracovních úrazů;

- následná kontrola plnění opatření z předchozích dozorů.
Kromě toho jsou prováděny dozory jednotlivými inspektoráty podle regionálních politik BOZP, zpracovaných na základě podobných principů.

1 Statistické údaje

Přehled počtu provedených výkonů v letech 1999 až 2001 udávají dvě následující tabulky.

Počet provedených výkonů inspektoráty bezpečnosti práce

V ý k o n y (prověrky a šetření)	1999	2000	2001
Prověrky organizací a podnikajících fyzických osob úkoly ČÚBP	5 654	3 653	3 276
Prověrky organizací a podnikajících fyzických osob úkoly IBP plánované	6 445	7 836	7 181
Prověrky organizací a podnikajících fyzických osob úkoly IBP ostatní	610	405	483
Šetření příčin smrtelných úrazů	152	133	140
Šetření příčin těžkých úrazů	350	273	267
Šetření příčin hromadných úrazů	16	10	5
Šetření příčin ostatních úrazů	60	36	21
Šetření příčin provozních nehod (havárií)	21	29	18
Šetření příčin poruch technických zařízení	3	3	0
Prověrky a šetření - celkem	13 131	12 378	11 391

O s t a t n í v ý k o n y	1999	2000	2001
Návrhy potřebných technických a jiných opatření	2 034	1 960	2 136
Vyjádření k projektovým dokumentacím staveb	5 042	4 990	4 808
Uplatnění požadavků při povolování a kolaudacích staveb	4 086	4 201	4 754
Odňatá nebo omezená oprávnění k činnostem na VTZ	2	0	1
Odňatá nebo omezená osvědčení k činnostem na VTZ	0	0	1
Vyjáření k předpisům k zajištění BP a BTZ	187	153	142
Uskutečněná poradenství	4 508	5 479	5 497

Vývoj počtu zjištěných závad z prověrek, představujících porušení předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předpisů stanovících pracovní podmínky, ukazuje následující tabulkový přehled.

Rok	1999	2000	2001
Počet závad	116 351	119 537	127 336

Počet vyřazených strojů, vydaných zákazů a zjištěných nedodržení zákazů v oblasti pracovních podmínek v letech 1999 až 2001 udává následující tabulka.

Z á k a z y	1999	2000	2001
Vyřazené stroje a zařízení z provozu	431	412	188
Zakázané užívání výrobních a provozních prostorů	50	49	30
Zakázané technologie	60	45	31
Zakázané činnosti	511	130	105
Nedodržení zákazů práce přesčas (kromě mladistvých)	280	253	1218
Nedodržení zákazů práce přesčas mladistvých	9	6	7
Nedodržení zákazů noční práce mladistvých	1	0	0
Nedodržení zákazů práce žen při ruční manipulaci a přenášení břemen	1	0	3
Nedodržení zákazů práce mladistvých při ruční manipulaci a přenášení břemen	0	0	0
Nedodržení ostatních stanovených pracovních podmínek pro práci žen a mladistvých	4	18	436

Poznámka:

Údaje za rok 1999 a 2000 u pracovních podmínek vyjadřují počet vydaných rozhodnutí o zákazech, údaje za rok 2001 vyjadřují skutečný počet zjištěných nedodržení zákazů stanovených zákoníkem práce.

Celkový přehled o výši a počtu uložených pokut organizacím a podnikajícím fyzickým osobám, dále pokut zaměstnancům organizací a podnikajících fyzických osob a blokových pokut v letech 1999 až 2001 udává následující tabulka.

Pokuty uložené inspektoráty bezpečnosti práce

P o k u t y	1999	2000	2001
Pokuty organizacím a podnikajícím fyzickým osobám - počet	755	583	441
Pokuty organizacím a podnikajícím fyzickým osobám - výše v Kč	12 330 500	12 378 500	10 521 500
z toho za zjištěná porušení předpisů při prověrkách - počet	534	379	280
z toho za zjištěná porušení předpisů při prověrkách - výše v Kč	5 399 500	4 432 500	4 260 500
z toho za zjištěná porušení předpisů v příčinné souvislosti s pracovním úrazem, havárií, poruchou technického zařízení nebo s technickými příčinami průmyslových otrav a nemocí z povolání - počet	221	204	161
z toho za zjištěná porušení předpisů v příčinné souvislosti s pracovním úrazem, havárií, poruchou technického zařízení nebo s technickými příčinami průmyslových otrav a nemocí z povolání - výše v Kč	6 931 000	7 946 000	6 261 000
Pokuty zaměstnancům organizací a podnikajících fyzických osob - počet	29	37	6
Pokuty zaměstnancům organizací a podnikajících fyzických osob - výše v Kč	150 500	241 200	22 000
Blokové pokuty - počet	306	319	210
Blokové pokuty - výše v Kč	148 200	153 100	107 900

Nejvyšší pokuta uložená organizaci podle § 6 odst. 2) písm. b) zákona č. 174/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byla v roce 2001 ve výši 300 000 Kč. Nejvyšší pokuta uložená podnikající fyzické osobě činila 75 000 Kč. Celková výše pokut uložená podnikajícím fyzickým osobám v roce 2001 činila 1 673 000 Kč, tedy téměř stejně jako v roce 2000.

Maximální možná výše pokuty organizacím a podnikajícím fyzickým osobám může být uložena do výše 500 000 Kč ; za nedodržení nově stanoveného termínu k provedení nápravy lze zvýšit pokutu až o 100%.

2 Dozorčí činnosti v jednotlivých odvětvích

V roce 2001 státní odborný dozor nad bezpečností práce zaměřil svoji kontrolní činnost na ty obory ekonomických činností, u kterých je dlouhodobě nepříznivý vývoj ukazatelů pracovní úrazovosti. Bylo kontrolováno 9 212 subjektů. Nejvíce kontrol bylo provedeno ve stavebnictví 1 435 (12,60%), zemědělství 1 167 (10,24%), potravinářském průmyslu 850 (7,46%) a výrobě kovových konstrukcí 654 (5,7%). Všechny tyto výše uvedené obory zahrnují pouze necelých 12% pojištěnců, ale na pracovní úrazovosti se v roce 2001 podílely 24,65%.

V ostatních oborech ekonomických činností byly kontroly provedeny v menším rozsahu; nebyly opomenuty ani služby. Z celkového počtu provedených kontrol jich bylo provedeno 2,60% ve školství, 2,86% ve zdravotnictví a 2,32% v kultuře.

K doзору byly vybírány především malé a střední podniky do 200 zaměstnanců. U těchto podniků byly zejména zjišťovány nedostatky v

- * péči o bezpečný stav výrobních a provozních budov,
- * organizaci a řízení bezpečnosti práce,
- * poskytování a používání osobních ochranných pracovních prostředků,
- * péči o provozované stroje a zařízení.

Dozorčí činnost probíhala také v oblasti technických zařízení z hlediska jejich bezpečného provozování.

3 Ukazatele pracovní úrazovosti

Přehled ukazatelů pracovní úrazovosti od roku 1984 podle Českého statistického úřadu udává následující tabulka.

Rok	Průměrný počet pojištěnců (v tisících)	Počet pracovních úrazů	Dny pracovní neschopnosti (v tisících)	Četnost na 100 pojištěnců	Průměrná délka případu ve dnech	Průměrné procento pracovní neschopnosti	Počet smrtelných úrazů
1984	5 508	148 994	4 087	2,71	27,70	0,203	402
1985	5 538	153 204	4 165	2,77	27,19	0,206	381
1986	5 526	150 554	4 098	2,72	27,22	0,203	379
1987	5 529	150 985	4 146	2,73	27,46	0,205	334
1988	5 548	146 623	4 040	2,64	27,55	0,199	329
1989	5 556	142 426	4 033	2,56	28,31	0,199	331
1990	5 488	153 199	4 310	2,79	28,13	0,215	378
1991	5 125	134 932	4 032	2,63	29,88	0,216	296
1992	4 820	124 655	3 771	2,59	30,25	0,214	270
1993	4 711	109 908	3 656	2,33	33,26	0,213	253
1994	4 756	103 949	3 661	2,19	35,22	0,211	291
1995	4 708	106 275	3 829	2,26	36,03	0,223	281
1996	4 604	104 288	3 904	2,27	37,43	0,232	278
1997	4 834	108 704	4 187	2,25	38,52	0,237	296
1998	4 784	107 175	4 097	2,24	38,23	0,235	240
1999	4 579	95 971	3 781	2,10	39,40	0,226	200
2000	4 518	92 906	3 781	2,06	40,70	0,229	223
2001	4 483	93 280	3 788	2,08	40,61	0,231	231